

Ocena szkodliwości, postaw zdrowotnych i polityk publicznych dotyczących papierosów mentolowych i papierosów cienkich (slimów) w Polsce na tle innych krajów Unii Europejskiej

Słowa kluczowe: papierosy mentolowe i cienkie (slimy), szkodliwość, postawy zdrowotne, polityki publiczne, Polska, Unia Europejska.

Streszczenie

Głównym celem pracy doktorskiej jest ocena szkodliwości, postaw zdrowotnych i polityk publicznych dotyczących palenia papierosów mentolowych i slimów w Polsce na tle innych krajów unijnych. Praca jest oparta na siedmiu spójnych tematycznie artykułach opublikowanych w latach 2019-2021, zawierających wyniki międzynarodowych, populacyjnych badań ankietowych przeprowadzonych w ramach dwóch unijnych projektów badawczych: TackSHS and EUREST-PLUS ITC Europe Surveys (dwie rundy badań). Wyniki badania TackSHS pokazały, że częstość palenia tytoniu w krajach Unii Europejskiej jest wciąż duża, w szczególności w zachodniej części Europy, a dalsze działania monitorujące i interwencyjne należy głównie skoncentrować w populacji kobiet, osób nisko wykształconych oraz osób o najniższym statusie materialnym. Wyniki badań EUREST-PLUS ITC Europe Surveys pokazały natomiast, że palacze papierosów aromatyzowanych, w tym mentolowych wyraźnie różnią się pod względem charakterystyki palenia i zaprzestania palenia od palaczy papierosów tradycyjnych. Charakteryzują się oni np. słabszym przekonaniem, że są uzależnieni od nikotyny, co może utrudniać im zaprzestanie palenia. Zdecydowana większość palaczy papierosów mentolowych nadal pali te papierosy, mimo uchwalenia w międzyczasie zakazu sprzedaży papierosów mentolowych, co może przyczyniać się nielegalnego handlu tymi papierosami w Unii Europejskiej. Zaobserwowany po uchwaleniu zakazu przepływ palaczy papierosów mentolowych i innych papierosów aromatyzowanych do grupy palaczy papierosów tradycyjnych może natomiast spowolnić spadek częstości palenia tytoniu w tej ostatniej grupie palaczy. Zaobserwowano po wprowadzeniu w życie ww. zakazu zaprzestanie palenia przez kilkanaście procent palaczy papierosów mentolowych okaże się trwałe tylko wtedy, kiedy zostanie wsparte działaniami edukacyjnymi i interwencyjnymi, w szczególności w krajach o wysokiej konsumpcji tych papierosów (takich, jak Polska), zwłaszcza u kobiet. Badania EUREST-PLUS wskazują, że większość palaczy tytoniu dostrzegła wprowadzone przez TPD zmiany na opakowaniach wyrobów tytoniowych, choć percepcja tych zmian była zróżnicowana w poszczególnych krajach i uzależniona od wielu społecznych i behawioralnych cech palaczy oraz ich przekonań na temat szkodliwości palenia. Może to zarówno wynikać z różnic kulturowych, jak i zakresu oraz sposobu implementacji działań ograniczających palenie tytoniu w poszczególnych krajach. Dla umocnienia tych zmian w świadomości palaczy konieczne jest przeprowadzenie specjalnych kampanii edukacyjnych, które wyjaśniałyby jak cechy opakowań tytoniowych wpływają na zachowania osób rozpoczynających, kontynuujących lub rzucających palenia. Badania te dowodzą również, że poparcie dla niektórych nowych, wykraczających poza regulacje TPD, działań interwencyjnych jest w niektórych krajach dość wysokie i że istnieje przyzwolenie społeczne, nawet wśród dużej grupy palaczy, na wprowadzenie bardzo restrykcyjnych rozwiązań ograniczających używanie tytoniu. Należy ocenić czy tego rodzaju działania mogą mieć szansę na sukces, gdyby je naukowo uzasadnić, promować, a palaczy skutecznie wesprzeć w próbach zaprzestania palenia. Poparcie dla zakazu produkcji i sprzedaży papierosów cienkich (tzw. „slimów”) utrzymywało się na stosunkowo niskim, około 20-procentowym poziomie. Najistotniejszym tego powodem było silne przekonanie palaczy papierosów, że palenie papierosów cienkich jest mniej szkodliwe niż palenie papierosów tradycyjnych. Tego rodzaju postawa nie wynika z braku naukowych dowodów na szkodliwość „slimów”, ale z braku

programów edukacyjnych i debaty publicznej w tym zakresie. Analiza wyników badań ITC w Europie, Kanadzie i innych krajach świata, w szczególności w krajach, gdzie wprowadzono różne regulacje ograniczające sprzedaż papierosów smakowych, w tym mentolowych pokazała, że w celu maksymalizacji korzyści związanych z wprowadzeniem ww. regulacji zaleca się wprowadzenie następujących działań interwencyjnych: 1/ objęcie zakazem produkcji i sprzedaży wszystkie produkty tytoniowe i wyroby powiązane z użyciem tytoniu, które zawierają substancje aromatyczne, 2/ wprowadzenie skutecznej kontroli zakazu sprzedaży papierosów aromatyzowanych na rynku, w szczególności nielegalnym, a także rozszerzenie go na możliwie wiele innych krajów, 3/ zorganizowanie dodatkowych programów i usług oraz kampanii medialnych wspierających palaczy papierosów mentolowych lub innych aromatyzowanych wyrobów tytoniowych w zaprzestaniu palenia. W celu dodatkowego uzasadnienia ww. regulacji zaleca się kontynuację już prowadzonych lub podjęcie nowych działań badawczych, w szczególności: 1/ badań dotyczących wpływu ww. regulacji na rozpoczynanie i zaprzestanie używania wyrobów tytoniowych, zachorowalność i umieralność na choroby tytoniowe, a także na rynek wyrobów tytoniowych, 2/ badań dotyczących pozytywnych i negatywnych skutków zakazu sprzedaży aromatyzowanych wyrobów tytoniowych na użycie papierosów elektronicznych i tytoniu podgrzewanego, 3/ porównawczych badań analizujących skuteczność różnych regulacji prawnych i programów ograniczających lub eliminujących użycie aromatyzowanych wyrobów tytoniowych.